

Η προβληματική της αξιολόγησης του μαθητή.

1. Εννοιολογικές διασαφηνίσεις.

Ο όρος αξιολόγηση αναφέρεται στην έκφραση άποψης (λόγου) για την αξία ενός προσώπου, ενός αντικειμένου, μιας κατάστασης με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. Αναλυτικότερα ο όρος υποδηλώνει την απόδοση μιας ορισμένης θετικής ή αρνητικής ιδιότητας στα αξιολογούμενα (πρόσωπα, πράγματα κτλ) ή το αποτέλεσμα μιας σύγκρισης ομοειδών στοιχείων που συχνά μπορεί να συνδέεται με το βαθμό επίτευξης ενός αρχικού στόχου. Ειδικότερα η έννοια "εκπαιδευτική αξιολόγηση" είναι από τις πιο παρερμηνευμένες ή ελλιπώς οριζόμενες στην εκπαιδευτική πράξη αλλά και στην παιδαγωγική βιβλιογραφία.

Πρώτα-πρώτα στην εκπαιδευτική κοινότητα (εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές κτλ.) συγγέεται με την εξέταση, τη βαθμολογία ή τη μέτρηση (Αθανασίου 1985). Ύστερα ορίζεται με περιορισμένο τρόπο ως η συστηματική διαδικασία που ακολουθεί το σχολείο, προκειμένου να προσδιοριστεί η έκταση της επιτυχίας των διδακτικών σκοπών ή ως "ποιοτική κρίση" για την καλή ή όχι επίδοση των μαθητών (Brown 1981). Μια τέτοια οριοθέτηση, όμως, περιορίζει την εξαγωγή κρίσεων και συμπερασμάτων στο μαθητή και ιδιαίτερα στις σχολικές του επιδόσεις. Αυτές οι επιδόσεις, ως γνωστόν, εξαρτώνται και καθορίζονται και από εξωγενείς παράγοντες (ο διδάσκων, τα σχολικά εγχειρίδια, το ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα, το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον του μαθητή κτλ).

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η αξιολόγηση στην εκπαίδευση είναι μια διαρκής και συστηματική διαδικασία που μελετά και συνεκτιμά πληροφορίες για όλο το φάσμα της εκπαίδευσης και όχι μόνο τα αποτελέσματά της σε συγκεκριμένους τομείς.

2. Είδη αξιολόγησης –Γνωρίσματα.

Οι μορφές αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται στη σχολική πράξη διακρίνονται σε τέσσερις (4) κατηγορίες:

α) Προκαταρκτική - αρχική ή προγνωστική αξιολόγηση.

Το είδος αυτό της αξιολόγησης συνδέεται με την διερεύνηση των γνώσεων ή εμπειριών των μαθητών πάνω σ' ένα θέμα το οποίο έχει σκοπό να διδάξει ο εκπαιδευτικός. Επιχειρείται δηλαδή μία διερεύνηση του βαθμού και της έκτασης των γνώσεων ή εμπειριών που διαθέτουν οι μαθητές. Κύριος σκοπός αυτής της αξιολόγησης είναι να προσδιοριστεί η υπάρχουσα υποδομή σε ένα συγκεκριμένο χώρο (ή τάξη) ή τα κενά και οι αδυναμίες ώστε να οργανωθεί πιο αποτελεσματικά η διδασκαλία χωρίς επαναλήψεις ή περιττολογίες. Η προγνωστική αξιολόγηση εφαρμόζεται συνήθως στις αρχές του σχολικού έτους ή όταν ο εκπαιδευτικός διδάσκει για πρώτη φορά στην τάξη ή σκοπεύει να διδάξει μια καινούργια ενότητα που προϋποθέτει γνώσεις προηγούμενων ενοτήτων (Αθανασίου 1998).

β) Διαμορφωτική - σταδιακή αξιολόγηση.

Αυτό το είδος αξιολόγησης επιδιώκει να ελέγξει τα αποτελέσματα κατά τη διάρκεια υλοποίησης ενός προγράμματος ή μιας διδασκαλίας. Ειδικότερα διαπιστώνει την ποσότητα και την ποιότητα των γνώσεων που αφομοίωσαν οι μαθητές, τις ελλείψεις τους κ.τ.λ., στοιχεία σημαντικά και απαραίτητα για την ανατροφοδότηση της διδασκαλίας. Αυτή η ανατροφοδότηση, λοιπόν προϋποθέτει συστηματική

ενημέρωση του εκπαιδευτικού για την αποδοτικότητα των προσπαθειών του, την καταλληλότητα των διδακτικών μεθόδων, την ορθή οργάνωση της ύλης, την ουσιαστική αξιοποίηση των διδακτικών βιβλίων κλπ. Τέλος η διαμορφωτική αξιολόγηση, η οποία γίνεται είτε στη διάρκεια είτε στο τέλος της διδασκαλίας έχει σαν στόχο τη συστηματική ενημέρωση των μαθητών για την πορεία τους, τις αδυναμίες ή παρανοήσεις στη συγκεκριμένη ύλη κ.λ.π. (Griffin and Nix P. 1991).

γ) Διαγνωστική αξιολόγηση.

Το συγκεκριμένο είδος αξιολόγησης συνδέεται άμεσα με τη διαμορφωτική αξιολόγηση επειδή αναφέρεται τον εντοπισμό των πρόσκαιρων ή μόνιμων δυσκολιών μάθησης και στη ριζική αντιμετώπισή τους. Πρόκειται για μια μορφή αξιολόγησης η οποία απαιτεί απόλυτη εγκυρότητα στα συμπεράσματά της, διότι μπορεί να διαγνωστούν ως σημαντικές, μαθησιακές δυσκολίες ουσιαστικά ανύπαρκτες ή πολύ περιορισμένες και εύκολα αντιμετωπίσιμες. Το κυριότερο, όμως, είναι η αξιολόγηση αυτή να μην παραμένει σε μια επισήμανση των δυσκολιών μάθησης αλλά να προχωρά σε μια βαθύτερη διερεύνηση των αιτιών που τις προκαλούν ώστε ο εκπαιδευτικός να αναζητήσει τους αποτελεσματικότερους τρόπους αντιμετώπισής τους (Κασσωτάκης 1981, ΚΕΕ 1998 σελ. 7-14).

δ) Αθροιστική - τελική αξιολόγηση.

Πρόκειται για ένα είδος αξιολόγησης το οποίο αποσκοπεί στην επαλήθευση της επίτευξης των στόχων της διδασκαλίας είτε σε μια μικρή χρονική περίοδο ή θεματική ενότητα είτε σε ολόκληρη τη σχολική περίοδο (Bloom, 1971). Κύριος σκοπός αυτής της αξιολόγησης είναι η προαγωγή, η κατάταξη και ταξινόμηση των μαθητών, Σ' αυτή τη διαδικασία, όμως απουσιάζει σχεδόν η ανατροφοδότηση αφού οι μαθητές δεν πληροφορούνται τις δυνατότητες ή αδυναμίες τους που οδήγησαν στην προαγωγή τους επιτυχία ή στην κατάταξη στις κατώτερες θέσεις της βαθμολογικής κλίμακας. Χαρακτηριστικό δείγμα τέτοιας αξιολόγησης στη χώρα μας είναι εκτός των άλλων και οι Γενικές Εξετάσεις.

3. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα μιας αξιολόγησης – εξέτασης.

α. Εγκυρότητα.

Μια αξιολόγηση είναι έγκυρη όταν ελέγχει με ακρίβεια αυτό που ο εξεταστής επιθυμεί να ελέγξει. Δηλαδή μια εξέταση που δεν ελέγχει όλο το φάσμα της διδακτέας ύλης αλλά ένα μόνο μέρος της, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί έγκυρη. Η εγκυρότητα μιας εξέτασης αναφέρεται κυρίως στα αποτελέσματά της και γι' αυτό συνδέεται άμεσα με το βαθμό οπότε γίνεται λόγος για υψηλή, μέτρια ή χαμηλή εγκυρότητα. Υπάρχουν πολλά είδη εγκυρότητας (περιεχομένου, κριτηριακή, δομική, προγνωστική κλπ) αλλά έχει συνήθως το προβάδισμα λόγω της άμεσης σχέσης της με τη διδασκαλία. Εγκυρότητα περιεχομένου έχει μια αξιολόγηση εξέταση όταν ελέγχει την έκταση της ύλης που διδάχτηκε σε ένα μάθημα, σε συγκεκριμένο χρόνο καθώς και τις αλλαγές στη συμπεριφορά των μαθητών από τη διδασκαλία αυτή. Δεν περιορίζεται, φυσικά, στον έλεγχο της απομνημόνευσης των γνώσεων από τον εξεταζόμενο αλλά παρέχει πληροφορίες για την καλλιέργεια και άλλων γνωστικών δεξιοτήτων του μαθητή (N. Gronlund, 1976 σελ. 81-82, Μαυρογιώργος 1981 σελ. 35-47).

β. Αξιοπιστία.

Μια αξιολόγηση είναι αξιόπιστη όταν χαρακτηρίζεται από συνέπεια, δηλαδή όταν οδηγεί στα ίδια περίπου, αποτελέσματα επαναλαμβανόμενη κάτω από τις ίδιες συνθήκες. Ο όρος συνδέεται κυρίως με τη βαθμολογία μιας εξέτασης, γι' αυτό μια τέτοια βαθμολογία θεωρείται αξιόπιστη όταν βαθμολογηθεί με τον ίδιο βαθμό από τον ίδιο ή άλλους βαθμολογητές σε διαφορετική χρονική περίοδο. Επίσης είναι χρήσιμο να ληφθεί υπόψη ότι η βαθμολογία μιας εξέτασης δεν είναι γενικά αξιόπιστη αλλά ο κατάλληλος τύπος αξιοπιστίας της προσδιορίζεται από τη χρήση των αποτελεσμάτων, καθώς και ότι η αξιοπιστία είναι αναγκαίο αλλά όχι επαρκές χαρακτηριστικό για την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων (Hudson 1973 σελ. 8-11).

γ. Αντικειμενικότητα.

Μια αξιολόγηση είναι αντικειμενική όταν δεν επιδρούν σ' αυτή παράγοντες διάφοροι της επίδοσης. Τέτοιοι παράγοντες μπορεί να είναι:

1. η κόπωση, η κοινωνική προέλευση ή το φύλο του μαθητή, ο χρόνος και οι συνθήκες διόρθωσης κλπ.,
2. η ύπαρξη σαφών κριτηρίων αξιολόγησης, τα οποία είναι κοινά για όλους τους μαθητές και έχουν την ίδια βαρύτητα για όλους τους αξιολογητές,
3. η σαφήνεια και η πληρότητα των θεμάτων που δίνονται για επεξεργασία στους μαθητές.

δ. Διακριτικότητα.

Μια αξιολόγηση χαρακτηρίζεται από διακριτικότητα όταν κατατάσσει τους μαθητές σε διαφορετικές κατηγορίες, ανάλογα με την αξία τους. Όταν όμως κατατάσσει τη μεγάλη πλειοψηφία των μαθητών είτε στους άριστους είτε στους πολύ κακούς τότε η διακριτικότητά της είναι πολύ μικρή (Κασσωτάκης 1981 σελ. 49-50).

ε. Χρηστικότητα.

Μια αξιολόγηση είναι χρηστική όταν τα αποτελέσματά της είναι προσιτά και πρακτικά ωφέλιμα σε κάθε ενδιαφερόμενο. Πιο συγκεκριμένα πρέπει οι μαθητές να κατανοούν τις διορθώσεις και τα σχόλια των βαθμολογητών ώστε να τις αξιοποιήσουν στην μείωση των σφαλμάτων και στη βελτίωση τους. Ταυτόχρονα οι εκπαιδευτικοί αλλά και η Πολιτεία είναι χρήσιμο να αξιοποιούν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης για την ανατροφοδότηση της διδασκαλίας και την λήψη των κατάλληλων μέτρων για τη λειτουργία σχολείου (Lyman 1978).

Βιβλιογραφία

- 1) ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Ε, *Εκπαιδευτική αξιολόγηση, μέρος 1, Η αξιολόγηση της Εκπαίδευσης και του Εκπαιδευτικού έργου*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 1991.
- 2) ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Ε, *Εκπαιδευτική αξιολόγηση, μέρος 2, Η αξιολόγηση του μαθητή*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 1991.
- 3) ΚΩΝ/ΝΟΥ Χ. *Η αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή, Σχολική πρακτική*.